

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2019|040 VAN 4 JULI 2019

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN APOTHEEK BAETSLÉ IN GENT, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 20 MEI 2019

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 4 juli 2019 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 20 mei 2019 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige bescherming als monument van apotheek Baetslé in Gent. De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan, (d) de lijst met cultuuroederen en (e) het inhoudelijke dossier met bijhorende criterianota 'winkelinterieurs'.
2. De commissie stelt vast dat voorliggende bescherming deel uitmaakt van het thematisch beschermingspakket 'winkelinterieurs'. Binnen dit pakket werden reeds vier beschermingsdossiers aan de VCOE voor advies voorgelegd.¹

Het inhoudelijk dossier voor apotheek Baetslé verduidelijkt dat binnen dit thema een selectie van 24 winkelinterieurs werd gemaakt waarvan de beschermenswaardigheid verder onderzocht wordt. Deze selectie omvat zes apotheken. Het is positief dat het inhoudelijk dossier tevens duidt wat de beschermingsgraad is van apotheken in Vlaanderen. Momenteel zijn twaalf apotheken met interieur beschermd. Deze maken iets meer dan de helft uit van de in totaal 21 winkelinterieurs die vóór 2018 beschermd waren. De commissie vraagt om in het inhoudelijk dossier een overzicht op te nemen van deze twaalf beschermde apotheken met aanduiding van hun erfgoedwaarden, datering en typologie/stijl. Aanvullend vraagt de commissie te duiden hoe het beschermingsvoorstel voor apotheek Baetslé zich hiertoe verhoudt.

3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming vast als monument van apotheek Baetslé en verwijst tevens naar het afbakeningsplan, de fotoregistratie en de lijst met cultuuroederen die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie kan de bescherming van de apotheek met waardevol winkelinterieur, haakse achterbouw en bijgebouw ondersteunen. Het betreft een representatief en herkenbaar voorbeeld van een belle époque woonwinkelhuis met een typische indeling. Het gaaf bewaarde pand heeft bovendien een hoge ensemblewaarde.

De commissie gaat tevens akkoord met de bescherming van de winkelladder als cultuuroed. Deze past bij de vaste wandkasten en versterkt aldus de ensemblewaarde van het apotheekinterieur. De commissie merkt op dat het dossier daarnaast verwijst naar een aantal andere roerende goederen, met name: een wandkast die hoogstwaarschijnlijk afkomstig is van de bereidingsruimte van de apotheek en verschillende gedemonteerde houten deuren, lijstwerk en planken die deel uitmaakten van het oorspronkelijk interieur van de verkoop- of bereidingsruimte. Het is onduidelijk waarom deze niet als cultuuroed worden weerhouden. De

---

¹ Zie VCOE 2018 020-021 Advies bescherming winkelinterieurs (deel 1); VCOE 2019 013 Advies bescherming Antwerpen juwelenhuis Ruys en VCOE 2019 020 Advies bescherming Aalst apotheek Lambrecht.

commissie vraagt dit te verduidelijken. Aanvullend wijst de commissie er op dat op basis van de regelgeving inzake onroerend erfgoed noch hun behoud in situ noch de terugplaatsing op de oorspronkelijke plaats (beheersdoelstelling 4°) kan worden gegarandeerd of afgedwongen. De commissie vraagt daarom te onderzoeken of deze roerende elementen alsnog als cultuurgoederen kunnen worden beschermd. Minstens moet in de beheersvisie worden opgenomen dat deze roerende goederen integraal deel uitmaken van het monument.

Het is positief dat een uitgebreide fotoregistratie aan het dossier werd toegevoegd. Deze brengt het te beschermen monument duidelijk in beeld. De commissie vraagt wel om de beschrijvingen in de onderschriften bij de foto's maximaal af te stemmen op de beschrijvingen uit het inhoudelijk dossier. Zo wordt de veranda in de fotoregistratie omschreven als 'wintertuin' en lijken de beschrijvingen 'bijgebouw' (foto's 36-41) en 'achterbouw' (foto's 87-90) te zijn omgewisseld.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische, architecturale en artistieke erfgoedwaarde die de bescherming als monument verantwoorden. De commissie erkent deze erfgoedwaarden. Het is positief dat deze uitvoerig worden gemotiveerd in het inhoudelijk dossier en in het beschermingsbesluit concreet worden toegepast op apotheek Baetslé.

De beschrijving van de architecturale waarde stelt dat apotheek Baetslé het oeuvre van Jules Goossaert illustreert. Uit het inhoudelijk dossier blijkt evenwel dat van deze ontwerper slechts twee andere woningen zijn gekend, een art nouveaugetinte rijwoning en een villa in cottigestijl. De commissie vraagt deze stelling aldus verder te onderbouwen en de apotheek beter te kaderen in het oeuvre van Goossaert.

Artikel 2 beschrijft tevens uitgebreid de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen. Wat de derde verdieping betreft, merkt de commissie op dat hier geen beschrijving wordt gegeven van de aanwezige trap en de bovenliggende zolderruimte. Deze werden nochtans wel op foto gedocumenteerd (foto's 74-75).

5. De beheerdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. De commissie vindt het positief dat deze uitgaan van de ensemblewaarde van het woonwinkelhuis. Het is tevens positief dat voor nieuwe ingrepen en wijzigingen in het gebruik een geïntegreerde aanpak wordt gevraagd.

Doelstelling 3° verwijst naar *'de mogelijk nog aanwezige muurschilderingen in de veranda'* en beveelt aan bij toekomstige handelingen aan deze wanden bouwhistorisch en materieel-technisch onderzoek uit te voeren. De commissie kan met dit principe akkoord gaan, maar merkt op dat het inhoudelijk dossier dit vermoeden op geen enkele manier onderbouwt. Er wordt louter gesteld: *"Mogelijk was de volledige zone boven de lambrisering in de veranda beschilderd en had deze kamer een volledige aankleding in neo-Vlaamse-renaissance of een andere historiserende stijl."* Uit de documentatiebijlage blijkt dat er achter de recente muurafwerking op de oostelijke wand van de veranda wel nog sporen van de oude lambrisering zijn bewaard (afbeelding 23), maar van sporen van oude muurschilderingen is geen sprake.

6. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.
7. De commissie gaat tevens akkoord met de toelatingsplichtige handelingen zoals opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.
8. Met betrekking tot het inhoudelijke dossier benadrukt de commissie het belang van correcte bronvermeldingen, vooral wat betreft verwijzingen naar (hoofd)auteurs en paginanummers. Om

verwarring te vermijden stelt de commissie tevens voor om het afwisselende gebruik van de termen 'gehamerd glas', 'structuurglas' en 'reliëfglas' te vervangen door de eenduidige omschrijving 'structuurglas'.

9. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van apotheek Baetslé in Gent.

De commissie vraagt:

- Een overzicht op te nemen van de twaalf beschermde apotheken met aanduiding van hun erfgoedwaarden, datering en typologie/stijl en te duiden hoe het beschermingsvoorstel voor apotheek Baetslé zich hiertoe verhoudt;
- Te onderzoeken of een aantal roerende goederen alsnog als cultuurogoed kan worden beschermd;
- De beschrijvingen in de fotoregistratie maximaal af te stemmen op de beschrijvingen uit het inhoudelijk dossier;
- De apotheek beter te kaderen het oeuvre van Goossaert;
- De verwijzing naar *'de mogelijk nog aanwezige muurschilderingen in de veranda'* verder te onderbouwen.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter